

Folketinget – Europaudvalget, Arbejdsmarkedsudvalget & Erhvervsudvalget

Christiansborg, den 25. april 2005

EU-chefkonsulenten

Til

udvalgets medlemmer og stedfortrædere

Forslag til tjenesteydelsesdirektiv, gældende EU-regler for tjenesteydelser, udstationeringsdirektivet samt arbejdskraft fra de nye EU-lande (status og fakta)

Resumé:

Kommissionen oprindelige forslag til tjenesteydelsesdirektiv er stadig i spil. Efter Europa-Parlamentets førstebehandling af forslaget, der forventes afsluttet i oktober 2005, vil Kommissionen formentlig foretage en revision af direktivet. Notatet gennemgår hvilke tjenesteydelser, der er omfattet af det fremsatte direktivforslag. Oprindelsesprincippet betyder, at det er **oprindelseslandets nationale bestemmelser**, der gælder og at dette land har **kontrollen** med de udførte tjenesteydelser. Der er dog en række væsentlige undtagelser herfra, hvor oprindelsesprincippet ikke gælder.

De gældende regler i EF-Traktaten (og herunder retspraksis) støtter i forvejen fri bevægelighed for tjenesteydelser, således at intet land må lægge såkaldte unødige hindringer i vejen for levering af tjenesteydelser. Princippet om **gensidig anerkendelse** gælder. Men der er stadig mange forhold i dag, der kan begrunde, at et medlemsland (værtsland) kan lægge hindringer i vejen for levering af tjenesteydelser og derfor mener Kommissionen, at en vis harmonisering af lovgivningens vej er nødvendig.

Forslaget til Tjenesteydelsesdirektiv undtager områder omfattet af **Udstationeringsdirektivet** fra oprindelsesprincippet. Værtslandets regler om sikkerhed, sundhed og lønforhold gælder, såfremt det ved kollektiv overenskomst eller lov er bestemt, at disse finder **generel** anvendelse. Det er ikke tilfældet i Danmark for lønnens vedkommende, hvorfor der ikke umiddelbart kan stilles krav om sædvanlig aflønning. Men de faglige organisationer kan tage en lovlig konflikt på spørgsmålet.

Øst-aftalen nævnes til tider i forbindelse med Tjenesteydelsesdirektivet og Udstationeringsdirektivet. Øst-aftalen handler imidlertid om **arbejdskraftens** fri bevægelighed og har på papiret intet med leveringen af tjenesteydelser at gøre. I praksis vil en arbejdstager fra et af de nye øst-europæiske medlemslande dog kunne have en interesse i at fremstå som "tjenesteyder" i stedet for som "arbejdstager" for derved at slippe for krav om opholds- og arbejdstilladelse.

Servicedirektivet, tjenesteydelsesdirektivet eller Bolkesteindirektivet - kært barn har mange navne. Forslaget til direktiv om tjenesteydelser i det indre marked¹ har givet anledning til voldsom debat rundt omkring i Europa. I dette notat gives - efter ønske fra medlemmer af Europaudvalget m.v. - en kortfattet og faktisk fremstilling af visse problemstillinger i relation til det foreliggende forslag samt status for direktivforslaget.

1. Er forslaget trukket tilbage?

Trods forskellige udmeldinger i pressen er forslaget, som oprindeligt blev fremsat af Kommissionen den 13. januar 2004, **stadig i spil**. Forslaget behandles efter den fælles beslutningsprocedure, hvilket betyder, at forslaget skal vedtages af Rådet (kvalificeret flertal) og Europa-Parlamentet i fællesskab. Europa-Parlamentet er pt. i færd med førstebehandlingen af forslaget².

Kommissæren for indre marked og tjenesteydelser, Charlie McCreevy, konstaterede i februar definitivt, at forslaget ikke ville blive trukket tilbage. Kommissionen vil derimod foretage en revision af visse dele af forslaget efter afslutningen af Europa-Parlamentets førstebehandling (hvilket er normalprocedure ved den fælles beslutningsprocedure). Efter afslutningen af Europa-Parlamentets førstebehandling, der forventes færdig **i oktober 2005**, vil forslaget blive sendt til førstebehandling i Rådet.

Det bemærkes, at EU-landenes stats- og regeringschefer i konklusionerne til Det Europæiske Råds møde den 22.-23. marts 2005 har givet udtryk for "*at for at kunne fremme vækst og beskæftigelse og styrke konkurrenceevnen skal det indre marked for tjenesteydelser være fuldt funktionsdygtigt, samtidig med at den europæiske sociale model bibeholdes. På baggrund af den aktuelle debat, der viser, at den nuværende affattelse af direktivforslaget ikke lever helt op til kravene, ønsker Det Europæiske Råd, at der i lovgivningsprocessen udfoldes alle bestræbelser for at skabe en bred konsensus, der opfylder alle disse mål. Det Europæiske Råd bemærker, at effektive tjenesteydelser af almen økonomisk interesse har en væsentlig rolle at spille i en effektiv og dynamisk økonomi*".

¹ KOM (2004) 2, forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om tjenesteydelser i det indre marked.

² Forslaget behandles i Europa-Parlamentets Udvalg for det indre marked - den endelige afstemning i Europa-Parlamentets plenum forventes at finde sted, når Parlamentet samles i Strasbourg den 24.-27. oktober 2005.

2. Hvilke ydelser er omfattet af direktivet?

Forslagets formål er at opstille en **generel retlig ramme**, som kan sikre, at hindringer for den frie udveksling af tjenesteydelser³ fjernes samt sikre den frie etableringsret⁴. Forslaget indeholder derfor et princip om, at tjenesteydere, der ikke er etableret i et land, men alligevel leverer tjenesteydelser i det pågældende land, **som udgangspunkt kun er underlagt loven i det land, hvori de er etableret (oprindelseslandsprincippet)**. Samtidig foreslås en række administrative tiltag, der skal gøre det lettere for tjenesteydere at etablere sig i andre EU-lande.

Direktivet skal som udgangspunkt anvendes på **alle former for tjenesteydelser, der udføres af tjenesteydere, som er etablerede i et EU-land**. Ved en tjenesteydelse forstås enhver selvstændig erhvervsvirksomhed⁵, der består i at udføre en ydelse for hvilken der betales en økonomisk modydelse. Direktivet finder ikke anvendelse på ikke-økonomisk virksomhed. Definitionen er baseret på EF-Domstolens praksis og omfatter en bred vifte af ydelser som f.eks. sikkerhedstjenester, rengøring af kontorer, sundhedstjenester og hjemmeservice m.m.

Direktivet skal dog ikke anvendes på følgende kategorier af tjenesteydelser: **Finansielle tjenesteydelser⁶, elektroniske kommunikationstjenester og netværk samt transporttjenester**, der allerede er omfattet af EU-regler.

Beskatning er som udgangspunkt heller ikke omfattet, men såfremt nationale skatteregler begrænser den fri bevægelighed for tjenesteydelser eller den fri etableringsret vil direktivforslagets bestemmelser alligevel kunne finde anvendelse.

Direktivet omfatter ikke spørgsmål vedrørende arbejdstagerforhold/arbejdskraftens frie bevægelighed.

Virksomhed, som direkte og specifikt er forbundet med udøvelse af offentlig virksomhed eller virksomhed en stat udfører uden økonomisk modydelse, som led i sine opgaver på det sociale, kulturelle, uddannelsesmæssige og retlige om-

³ Jf. art. 49 TEF

⁴ Jf. art. 43 TEF

⁵ Jf. art. 50 TEF.

⁶ Tjenesteydelser vedrørende banker, långivning, forsikringer, individuelle pensionsordninger, investeringer og betalinger, som defineret i art. 2, litra b) i direktiv 2005/65EF.

råde er ifølge Kommissionens bemærkninger til forslaget heller **ikke** omfattet af direktivforslaget. Præcis hvordan denne grænse fastlægges fremgår dog ikke af direktivudkastet.

3. Hvad indebærer oprindelseslandsprincippet?

Oprindelseslandsprincippet indebærer tre led:

- at tjenesteydere udelukkende er omfattet af deres **oprindelsesmedlemslands nationale bestemmelser**, for så vidt angår nationale krav til at optage og udøve servicevirksomhed (gælder især nationale bestemmelser om tjenesteyderens adfærd, tjenesteydelsens indhold og kvalitet, reklame, kontrakter samt tjenesteyderens ansvar⁷).
- at det er oprindelsesmedlemslandet, som har **ansvaret for kontrollen** med tjenesteyderen og de udførte tjenesteydelser selv om de udføres i et andet medlemsland.
- at det land, hvori tjenesteyderen leverer sine ydelser **ikke** kan stille krav til tjenesteyderen for så vidt angår etablering af forretningssted, indhentelse af tilladelse, overholdelse af nationale krav om udøvelse af servicevirksomhed m.m.

Oprindelseslandsprincippet gælder dog ikke uindskrænket. Direktivforslaget indeholder artikler om generelle, midlertidige og individuelle **undtagelser**, hvor oprindelsesprincippet ikke skal anvendes.

Undtagelserne er indsat dels fordi der er tale om områder som allerede er omfattet af EU-regler ifølge hvilke grænseoverskridende tjenesteydelser kan være underlagt lovgivningen i det land, hvori tjenesteydelsen leveres – det gælder f.eks. udstationeringsdirektivet⁸. Derudover er der i nogle tilfælde tale om så forskellige nationale ordninger i EU-landene, at det ikke på nuværende stadium er muligt at harmonisere reglerne. **Bilag 1** indeholder en liste over de tjenesteydelser, hvor oprindelsesprincippet ikke finder anvendelse.

⁷ Oprindelseslandsprincippet er beskrevet i udkastets artikel 16.

⁸ Herudover også forordning (EØF) 1408/71 (social sikring) og forordning (EØF) 259/93 (overførsel af affald)

Derudover giver direktivforslaget mulighed for at et land ved at følge direktivets procedure om **gensidig bistand** kan "træffe foranstaltninger" over for en tjenesteyder i et andet EU-land trods oprindelseslandsprincippet. Det kan lade sig gøre inden for områder, der vedrører sikkerheden i forbindelse med tjenesteydelser (herunder folkesundheden), udøvelse af erhverv i sundhedssektoren samt beskyttelse af den offentlige orden, navnlig aspekter, der vedrører beskyttelse af mindreårige. Proceduren om gensidig bistand indebærer, at et land først og fremmest skal kontakte myndighederne i tjenesteyderens oprindelsesland og kun i det omfang disse ikke reagerer tilfredsstillende har adgang til at handle i forhold til tjenesteyderen – et medlemsland kan dog også i hastetilfælde handle uden at oprindelseslandet har reageret.

4. De gældende EU-regler om tjenesteydelser

Retten til fri bevægelighed for tjenesteydelser er allerede i dag en af de **grundlæggende traktatfæstede friheder** i EU's indre marked.

Gennem **retspraksis** har Domstolen fastlagt omfanget af denne frihed, således at principperne for fri bevægelighed for tjenesteydelser i dag stort set svarer til principperne for fri bevægelighed for varer⁹. Det indebærer, at lovgivning eller administrativ praksis, der på den ene eller anden måde gør det mere besværligt at levere en tjenesteydelse over EU's indre grænser er forbudt, medmindre det pågældende medlemsland kan begrunde sine regler med hensynet til visse traktatfæstede undtagelsesmuligheder (ordre public m.m.) eller med henvisning til visse i retspraksis udviklede undtagelser¹⁰.

De hensyn, som et medlemsland kan begrunde sine **undtagelser** med, omfatter eksempelvis hensynet til at beskytte forbrugere eller andre modtagere af tjenesteydelser, færdselssikkerheden, den finansielle sektors omdømme, beskyttelse af immaterialrettigheder, beskyttelse af arbejdstagere, beskyttelse af nationale historiske og kunstneriske skatte og i et vist omfang beskyttelse af kulturelle interesser i videre forstand. Varetagelsen af disse hensyn kan også berettigede nødvendige kontrolforanstaltninger såsom kontrolbesøg, undersøgelser m.m.¹¹

Men udgangspunktet er som sagt, at værtslandet ikke må lægge unødvendige hindringer i vejen for leveringen af tjenesteydelser. Det følger eksempelvis af

⁹ Jf dommen i sagen C 76/90 Säger – der er tale om et såkaldt "restriktionsforbud".

¹⁰ Den såkaldte Cassis de Dijon-doktrin.

¹¹ Jf EU-karnov og sagerne C-113/89, Rush Portuguesa og sag C-493/99, Kommissionen mod Tyskland.

Domstolens praksis, at værtslandet skal tage hensyn til den dokumentation og de garantier tjenesteyderen allerede har præsteret i hjemlandet. Har en tjenesteyder allerede overført sit hjemlands myndigheder dokumenteret sine kvalifikationer, må værtslandet ikke kræve, at tjenesteyderen igen aflægger prøver, der på ny skal dokumentere tjenesteyderens kvalifikationer. Der skal med andre ord ske en **gensidig anerkendelse** af andre EU-medlemslandes vurderinger på relevante områder. Denne gensidige anerkendelse har som sin nødvendige forudsætning, at medlemslandene har den fornødne tillid til hinandens myndigheder.

5. Oprindelseslandsprincip contra princippet om gensidig anerkendelse

Tjenesteydelsesdirektivets **oprindelseslandsprincip** har store ligheder med **princippet om gensidig anerkendelse**, i det **oprindelseslandsprincippet** på samme måde som **princippet om gensidig anerkendelse** tager udgangspunkt i lovgivningen i det land, hvori tjenesteyderen er etableret.

Tjenesteydelsesdirektivet vil dog medføre en væsentlig ændring i forhold til reglerne i dag, idet medlemslandenes muligheder for at påberåbe sig undtagelser **indskrænkes**¹². Det fremgår således af Domstolens retspraksis, at når et område **harmoniseres**, skal nationale bestemmelser vurderes ud fra direktivets tekst og ikke ud fra de traktatbaserede eller i retspraksis udviklede undtagelser. Dermed er det typisk kun de bestemmelser, der er indeholdt i selve forslaget til service-direktiv¹³, der fremover vil kunne anvendes som begrundelse for at opretholde nationale særregler, der på den ene eller anden måde gør det mere besværligt at levere en tjenesteydelse over landegrænserne¹⁴. Dog vil de områder, der udtrykkeligt er undtaget fra direktivets anvendelsesområde alt andet lige fortsat være reguleret af traktatens bestemmelser og den hertil hørende retspraksis.

En anden væsentlig forskel mellem forslaget til tjenesteydelsesdirektiv og de nuværende regler om fri bevægelighed for tjenesteydelser er, at tjenesteydel-

¹² EU-karnov: Domstolen har fastslået, »at når fællesskabsdirektiver foreskriver en harmonisering af de foranstaltninger, som er nødvendige for at sikre beskyttelsen af de hensyn, der nævnes i traktatens art. 36, skal enhver national foranstaltning i denne sammenhæng bedømmes ud fra direktivbestemmelserne og ikke på grundlag af« art. 28-30. Undtagelsesbestemmelsen i art. 30 kan ikke påberåbes for at lovliggøre nationale regler, der strider mod EF-harmoniseringsdirektiver eller andre EU regler.

¹³ Såsom for eksempel forslaget artikel 19 om individuelle undtagelser til oprindelseslandsprincippet.

¹⁴ Dette fremgår også af direktivforslaget s 18: ”I henhold til Domstolens retspraksis kan nogle hindringer være berettigede, når der ikke er truffet fællesskabsforanstaltninger på området, og de kan derfor kun fjernes ved en forudgående samordning af de nationale ordninger”

sesdirektivet lægger op til at **kontrollen** med tjenesteyderen hovedsageligt skal foretages af **hjemlandets myndigheder**. I henhold til den nugældende retspraksis¹⁵ har værtslandet adgang til at kontrollere tjenesteyderen inden for visse nærmere grænser.

Alt i alt er **Kommissionens konklusion**, at det ikke er muligt at overvinde hindringerne for tjenesteydelsers fri bevægelighed udelukkende ved direkte anvendelse af traktatens artikler og domspraksis, da det vil være vanskeligt for de nationale myndigheder og EU's institutioner at gennemføre overtrædelsesprocedurer mod de pågældende medlemsstater i hvert enkelt tilfælde, især efter udvidelsen. Hertil kommer, at de mange hindringer kun kan fjernes gennem en forhåndskoordineret af de nationale lovgivninger, blandt andet for at etablere et administrativt samarbejde. **Kommissionen er derfor af den opfattelse, at gennemførelsen af et egentligt indre marked for tjenesteydelser skal ske ved hjælp af lovgivning på EU-plan.**

6. Hvad går udstationeringsdirektivet ud på?

Ifølge servicedirektivet finder oprindelseslandsprincippet **ikke** anvendelse på områder omfattet af udstationeringsdirektivet.

Udstationeringsdirektivet handler om de situationer, hvor en virksomhed i forbindelse med levering af mere omfattende tjenesteydelser i et andet EU-land kan vælge at medbringe eller udstationere egne fastansatte medarbejdere. For at afklare eventuelle uklarheder med hensyn til hvilket lands lovgivning, der skulle anvendes på dette ansættelsesforhold, vedtog EU allerede i 1996 udstationeringsdirektivet.

Udstationeringsdirektivet fastslår, at **værtslandets** regler om blandt andet arbejdstid, sikkerhed, sundhed og hygiejne skal respekteres af tjenesteyderen. I det omfang der ved lov eller ved kollektive aftaler, **der finder generel anvendelse**, er fastsat en mindsteløn skal denne også respekteres af tjenesteyderen.

Hvis der derimod **ikke** ved lov eller ved kollektive aftaler, der finder **generel anvendelse**, er fastsat en mindsteløn, er det op til arbejdsgiveren og de ansatte at forhandle sig frem til en løn. Dette er tilfældet i Danmark. Der er med andre

¹⁵ I sagen C-493/99, Kommissionen mod Tyskland (præmis 20), siger Domstolens således, at ”Det fremgår endvidere af Domstolens praksis, at de alment tvingende hensyn, der berettiger materielle bestemmelser i en lovgivning, også kan berettige de kontrolforanstaltninger, der er nødvendige for at sikre, at de overholdes.”

ord "frit slag" for tjenesteyderen/arbejdsgiveren, idet der ikke stilles krav om "sædvanlig aflønning" efter danske forhold. Det er ellers tilfældet ved vandrede arbejdstagere fra de nye østeuropæiske EU-lande, der er omfattet af Øst-aftalen, og som får arbejde i Danmark (jf. nedenfor).

Det er derfor op til den relevante danske fagforening at holde øje med, om lønnen er rimelig i forhold til danske lønmodtagere, der udfører tilsvarende arbejde. **Fagforeningen vil kunne søge at opnå overenskomst med den udenlandske arbejdsgiver** – evt. ved brug af konflikt¹⁶.

For så vidt angår kontrollen med overholdelsen af udstationeringsdirektivets regler, vil det ifølge direktivforslaget fortsat være værtslandets myndigheder, der som udgangspunkt udøver denne kontrol¹⁷.

7. Hvad er Øst-aftalens forhold til reglerne om levering af tjenesteydelser?

Øst-aftalen og tjenesteydelsesdirektivet behandler to forskellige situationer. Øst-aftalen handler udelukkende om østeuropæiske **arbejdstageres** adgang til at få ansættelse og arbejde hos en arbejdsgiver i Danmark - Øst-aftalen berører derimod ikke reglerne om levering af **tjenesteydelser**.

Selv om de to områder i teorien er adskilte, kan der i praksis være et vist sammenfald, idet en arbejdstager fra et andet EU-land vil kunne have en interesse i at fremstå som udstationeret for en tjenesteyder fra et andet EU-land, for derved at blive omfattet af de mere lempelige regler i Udstationeringsdirektivet eller alternativt være omfattet af de traktatbaserede regler om fri bevægelighed for tjenesteydelser. Blandt andet stilles der ikke krav om opholds- og arbejdstilladelse i de sidstnævnte situationer.

¹⁶ Jf. Beskæftigelsesministeriets manual "Regler for ophold og arbejde i Danmark for statsborgere fra de nye østeuropæiske EU-lande", april 2005.

¹⁷ Jf. forslagens artikel 24.

Kort om Øst-aftalen

Den 1. maj 2004 blev 10 nye lande medlemmer af EU. Statsborgerne i de pågældende lande blev derfor som udgangspunkt omfattet af reglerne om fri bevægelighed på det indre marked. EU-reglerne på dette område giver blandt andet arbejdstagere i de enkelte EU-lande ret til at bevæge sig frit mellem de enkelte EU-lande for at søge og få lønnet arbejde (arbejdskraftens fri bevægelighed).

Tiltrædelsestraktaten for de 10 nye medlemslande indeholder imidlertid en mulighed for de gamle medlemslande for at indføre overgangsordninger for arbejdskraftens fri bevægelighed i op til 7 år. Visse lande – som eksempelvis Sverige - har valgt ikke at indføre overgangsordninger. I Danmark har man besluttet at indføre en overgangsordning i form af den såkaldte Øst-aftale.

For 8 af de 10 nye medlemslande (de baltiske lande, Polen, Tjekkiet, Slovenien, Slovakiet og Ungarn) gælder der derfor i medfør af Øst-aftalen særlige danske regler, idet statsborgere fra disse lande ikke kan få beskæftigelse i Danmark som arbejdstagere, før de får en opholds- og arbejdstilladelse fra Udlændingestyrelsen.

En arbejdstager fra et af de pågældende lande kan først få opholds- og arbejdstilladelse, såfremt der foreligger et konkret ansættelsestilbud eller såfremt der er indgået en aftale om ansættelse i henhold til en gældende overenskomst eller i øvrigt på sædvanlige løn og ansættelsesvilkår. Opholds- og arbejdstilladelsen gives kun for arbejdsforholdets varighed og gælder kun i forhold til det specifikke arbejde.

Som øvrige statsborgere i EU har en statsborger fra et af de 8 nye østeuropæiske medlemslande uden videre ret til at opholde sig i op til 6 måneder i Danmark som arbejdssøgende, så længe vedkommende er i stand til at forsørge sig selv. Opholds- og arbejdstilladelsen er således først og fremmest en forudsætning for at kunne arbejde/for at få adgang til det danske arbejdsmarked.

Afsluttende bemærkninger

Som nævnt indledningsvist er forslaget under behandling i Europa-Parlamentet. Der kan i den forbindelse forventes væsentlige ændringer i forslaget. Europa-Parlamentets behandling af forslaget og ændringsforslagene hertil behandles i et kommende notat fra Folketingets Repræsentant ved EU¹⁸.

Med venlig hilsen

Marianne Treumer Ammitzbøll og Christian Dubois

¹⁸ Erhvervsudvalgets udvalgssekretær har i et notat redegjort for Europa-Parlamentets betænkning om tjenesteydelsesdirektivet (ERU alm.del. bilag 95 af 20. april 2005.)

Bilag 1

Tjenesteydelser, som oprindelseslandsprincippet ikke finder anvendelse på

Generelle undtagelser

- 1) **Posttjenester** (jf. art 2, nr. 1 i direktiv 97/67/EF)
- 2) **Distribution af elektricitet** (jf. art. 2, nr. 5 i direktiv 2003/54/EF)
- 3) **Distribution af gas** (jf. art. 2, nr. 5 i direktiv 2003/55/EF)
- 4) **Vanddistribution**
- 5) Områder, der er omfattet af **udstationeringsdirektivet** (direktiv 96/71/EF)
- 6) Områder, der er omfattet af direktiv 95/46/EF (**personoplysninger**)
- 7) Områder, der er omfattet af direktiv 77/249/EØF(**advokater/tjenesteydelser**)
- 8) bestemmelserne artikel X i direktivet om **anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer** (forhandles)
- 9) bestemmelserne i forordning (EØF) nr. 1408/71 (**social sikring**), der fastsætter, hvilken lovgivning der finder anvendelse
- 10) bestemmelserne i direktivet om **unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område** (forhandles)
- 11) ved **udstationering af tredjelandstatsborgere**, pligt til at være i besiddelse af et visum til kortvarigt ophold, som pålægges af udstationeringsmedlemsstaten på de i artikel 25, stk. 2, omhandlede betingelser
- 12) tilladelsesordningen i artikel 3 og 4 i forordning (EØF) nr. 259/93 (**overførsel af affald**)
- 13) **ophavsret** og beslægtede rettigheder, de rettigheder, der er omhandlet i direktiv 87/54/EØF42 og direktiv 96/9/EF43, samt intellektuelle ejendomsrettigheder
- 14) dokumenter, der i henhold til lovgivningen kræver medvirken af en **notar**
- 15) **lovpligtig revision af regnskaber**
- 16) tjenesteydelser, der i den medlemsstat, som tjenesteyderen begiver sig til for at udføre en tjenesteydelse, er **omfattet af et generelt forbud begrundet i hensynet til den offentlige orden, den offentlige sikkerhed eller folkesundheden**
- 17) de særlige krav, der stilles af den medlemsstat, som tjenesteyderen begiver sig til, og som er direkte forbundet med de **særlige kendetegn ved det sted, hvor tjenesteydelsen udføres, og som skal overholdes for at sikre oprethol-**

delsen af den offentlige orden og sikkerhed og beskyttelsen af folkesundheden og miljøet

18) tilladelsesordningen for godtgørelse af hospitalsbehandling

19) indregistrering af køretøjer, der er leaset i en anden medlemsstat

20) parternes ret til frit at vælge den lovgivning, der skal anvendes på deres kontrakt

21) tjenesteydelseskontrakter, der indgås af forbrugerne, i det omfang de bestemmelser, der gælder for disse kontrakter, ikke er fuldt harmoniserede på fællesskabsplan

22) den formelle gyldighed af kontrakter, der etablerer eller overfører rettigheder i fast ejendom, når sådanne kontrakter er underkastet ufravigelige formkrav ifølge lovgivningen i den medlemsstat, hvor den faste ejendom er beliggende

23) tjenesteyderens erstatningsansvar uden for kontraktforhold for ulykker, der i forbindelse med hans virksomhed rammer personer i den medlemsstat, som han har begivet sig til.

Midlertidige undtagelser:

1) regler for pengetransport

2) spillelovgivning

3) inkassovirksomhed